

УДК 613.6:623.55

НАЗАРЕНКО О. М.,

старший викладач кафедри вогневої підготовки факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-0282-3508>

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ І ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ПРАЦІВНИКАМИ ПОЛІЦІЇ

В умовах сучасного реформування Національної поліції України і системи МВС в цілому досить важливим є розгляд питання про правомірне використання і застосування вогнепальної зброї, як найбільш суворого заходу примусу.

Ключові слова: Національна поліція, заходи примусу, застосування вогнепальної зброї.

Через зростання рівня злочинності та ускладнення криміногенної ситуації у країні, а також через збройний конфлікт на Сході України збільшився нелегальний обіг зброї. Цей фактор створює екстремальні умови для службової діяльності, підвищує ступінь відповідальності і особистого ризику при виконанні співробітниками поліції своїх обов'язків. Застосування вогнепальної зброї окремими категоріями посадових осіб поліції - найжорсткіша міра безпосереднього примусу. Ознака примусовості як сутнісна ознака поліцейських органів доповнюється ознакою «озброєності». Надане поліції як підсистемі виконавчої влади право застосовувати силу для досягнення законних цілей - її головна відмінна риса, що дозволяє цій структурі зайняти особливе місце в системі правоохоронних органів [1, с. 201].

У застосуванні вогнепальної зброї поліцейським є дві сторони. Перша окреслює вогнепальну зброю, як об'єктивну загрозу життю та здоров'ю правопорушника. Але з іншого, більш важливого боку, вогнепальна зброя є гарантією захисту від злочинних посягань осіб та інтересів держави і суспільства, а також запорука особистої безпеки працівника поліції. Тому важливо, щоб застосування вогнепальної зброї уповноваженими на те посадовими особами здійснювалося на основі чіткої правової регламентації і в суворій відповідності з Законом. Проблема правового регулювання застосування вогнепальної зброї при виконанні службових обов'язків і забезпечення готовності до діяльності завжди займала одне з центральних місць в діяльності правоохоронних органів в цілому, і поліції – зокрема.

Так, згідно ч. 5 ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію» поліцейський уповноважений застосовувати вогнепальну зброю тільки після попередження про необхідність припинення протиправних дій і намір використання заходу примусу [2].

Безумовно, однією з основних функцій правоохоронних органів (в тому числі і патрульної поліції) є захист конституційних прав і свобод громадян. При цьому, поліцейський уповноважений застосовувати вогнепальну зброю у разі збройного нападу, якщо відвернення чи припинення відповідного нападу неможливо досягнути іншими засобами

Для об'єктивного розгляду та надання правової оцінки дій працівника поліції має значення дотримання їм правових підстав застосування вогнепальної зброї. Така оцінка дій практично завжди здійснюється після застосування ними зброї і в ході відомчої службової перевірки або у зв'язку з незаконним застосуванням вогнепальної зброї [1, с. 203].

Неоднозначність оцінки дій співробітників патрульної поліції при застосуванні ними вогнепальної зброї свідчить, що між групами правових норм, що регулюють застосування вогнепальної зброї, виникають суперечності, наслідками яких є необгрунтоване притягнення таких співробітників до відповідальності, в тому числі і до кримінальної. Разом з тим на тлі безперервно зростаючої насильницької злочинності зростає страх співробітників правоохоронних органів застосовувати зброю. Сучасна злочинність, поряд з небезпечними змінами в кількісних характеристиках, зазнає вкрай негативні якісні зміни у вигляді посилення її агресивності по відношенню до представників влади. Одночасно при зростанні діянь, пов'язаних

із застосуванням насильства щодо співробітників поліції, зброю для відбиття нападу практично ними не застосовується.

Так, згідно ч. 9 ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію» поліцейському заборонено застосовувати вогнепальну зброю в місцях, де може бути завдано шкоди іншим особам, а також у вогнебезпечних та вибухонебезпечних місцях, крім випадків необхідності відбиття нападу або крайньої необхідності [2]. Необхідність теоретичних обґрунтувань і вдосконалення правового регулювання застосування співробітниками патрульної поліції вогнепальної зброї, підвищення якості правової оцінки (кваліфікації) в інтересах вдосконалення слідчої та судової практики, співвіднесені з сучасними реаліями, є в даний час життєво важливою і своєчасною практикою.

Станом на сьогодні залишається досі невирішеним ряд питань, пов'язаних з підставами застосування вогнепальної зброї, кваліфікацією дій співробітників поліції після застосування вогнепальної зброї. Одночасно норми, що регулюють застосування зброї поліцейськими, закріплюють перелік випадків застосування зброї, у тому числі відповідальності за можливі наслідки, які можуть настати в результаті точного дотримання її положень.

Безсумнівно, що вогнепальна зброя, володіючи високою вражаючою здатністю, є предметом підвищеної небезпеки і вимагає уважного і компетентного поводження і застосування. На мій погляд, для успішного результату реформи МВС у сфері застосування вогнепальної зброї працівниками поліції, необхідно підвищити рівень довіри населення до органів поліції, який сприяв би надання допомоги громадянами поліцейським, повазі закону і державних органів, що забезпечують охорону громадського порядку.

Список бібліографічних посилань

1. Логачев М. Г. Правові та психологічні аспекти застосування вогнепальної зброї персоналом поліції. *Право і Безпека*. 2017. № 4. С. 199–204.

2. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 01.05.2021).

Отримано 05.05.2021

